ГАИЛӘДӘ җил-давыллар чыкса, нишләргә?

Ир белән хатын бер-берсен ничек кенә яратсалар да, ике йөрәк, ике холык кушылгач, каршылыклар тумый тормый. Динебез гаиләдә килеп чыккан низагларны хәл итү өчен нинди киңәшләр бирә соң? Җил-давылларны хәл итү юлларына күчкәнче, бер мөһим ноктага тукталып китәсем килә. Гаиләдә ир белән хатын арасында нинди генә каршылыклар чыкмасын, аларны өй эчендә, ике арада хәл итәргә тырышырга кирәк.

Бу дөньяда идеаль кешеләр булмаганын гаилә коручылар алдан белергә тиешләр. Бервакыт бер егет килеп: «Хәзрәт, сезгә күп кешеләр килә, берәрсенең кызы юкмы икән, өйләнәсе иде», – диде. «Сиңа нindирәк кыз кирәк соң?» – дип сорагач, ул тәмләп-тәмләп тезеп китте: «Кыз булсын, матур булсын, озын булсын. Үзе дә, әтиәнисе дә динле, тәртипле булсыннар…» Мин, елмаеп: «Андый кызлар бар ул, ләкин бу дөньяда түгел. Хур кызлары җәннәттә генә була», – дидем. Чыннан да, яшьләр кайвакыт, үзләренә пар күзләгәндә, бер гөнаһсыз фәрештәләрне эзлиләр. Тормышта кешене, ничек бар – шулай кабул итә алу зур байлык.

Тормышта да еш кына кешеләргә бер-берсенә юл куярга туры килә. Гадәттә, тимер атыңа атланып юлга чыксаң, юлда төрле борылмалар, киселеш-боҗралар килеп чыга. Кайберләрендә сиңа юл бирсәләр, икенчеләрендә үзеңә юл куярга туры килә. Әмма тормыш дәвамында төрле хәлләр була. Кайчак син төп юлдан барып, үтәргә хакың булса да, кайберәүләр сиңа юл бирергә онытып җибәрәләр. «Баш юл мин барганы», – дип яшәүчеләр дә бар шул. Әлбәттә, андый вакытта: «Мин барыбер хаклы», – дип туктамаска да мөмкинсең, ләкин юл һәлакәте килеп чыгу куркынычы бар. Шуңа охшаш очракларда кешегә аек акыл, сабыр холык җитми. Кайчак тормыш юлында кагыйдәләр буенча йөреп, «мин хаклы» дип алга баруларын дәвам итәләр дә нәтиҗәсе аянычлы була. Бәлки беркетмәдә «ул гаепле түгел» дип язарлар да, әмма ул сиңа шатлык өстәрме? Шуңа күрә, тормышның бормалы юлларында еш кына, хак булсаң да, юл куярга туры килә.

Бүген хаклы булып та, «мин»еңне җиңеп башка берәүгә юл куя алсаң, көннәрдән бер көнне сиңа да, юл бик кирәк булганда, Аллаһ юл куючысын җибәрер. Гаиләдә дә кайвакыт, фаҗига чыгармау өчен, бер-береңне үткәреп җибәрергә туры килә.

Гадәттә, кешенең тормышында берәр мәшәкать килеп чыкса, ул гаепне башкадан эзләргә тотына. Нишләптер кешенең үзенең гаепле буласы килми. Тырышкан табар, гаепләне тиз эзләп табар. Кем гаепле? Хатын гаепле – дөрес эшләмәгән. Җитәкче гаепле – идарә итә белми. Гаишник гаепле – радар белән дөрес урынга басмаган. Җәяүле гаепле – юл аша дөрес чыкмаган, барысы гаепле, әмма МИН түгел.

Кайвакыт кешенең гаиләсендә күргән кимчелеге үз кимчелеге булып чыга. Гаилә – кешенең кылган гамәленең көзгесе, шуңа күрә, кайтуыңа хатының уклау тотып каршы алса, аңа түгел, бәлки үзеңә: «Мин нишләдем икән?» – дигән сорауны бирергә кирәк.

Җир өстендә хатасыз кеше юк, шуңа күрә, динебез кешене башкаларның яман якларын түгел, бәлки яхшы сыйфатларын күрә белергә өйрәтә. Әгәр кешегә аннан кер эзләү карашы белән карасаң, бик күп кимчелекләр табасың. Әгәр шул ук кешенең яхшы якларын күрергә теләсәң, аларын да күрергә була.

Гаиләдә ир ир булып, хатын хатын булып калырга тиеш. Каршылыклар килеп чыкканда, хатын иренә: «Ул хуҗа бит инде», – дип юл куйсын. Ир дә: «Өйдә кем хуҗа?» – дип өстәл сугарга гына түгел, бәлки, хуҗалыгын кайгыртучы буларак, хатынына да юл куярга бурычлы. Пәйгамбәребез (с.г.в.): «Хатын-кыз кабыргадан яралган, синең өчен ул беркайчан да тураймас. Әгәр хатын-кызның рәхәтен күрәсең килсә, кәкрелегенә карамый гына күр. Аны турайтырга тотынсаң – сындырырсың. Аны сындыруың – талак кылуың», – диде (Мөслим риваяте).

Пәйгамбәребез (с.г.в.) бу сүзе белән хатын-кызның үзенә генә хас психологиясе барлыгын аңлатты. Хатын-кыз беркайчан да дөньяга ир кебек карамаячак, аның һәрнәрсәгә үз карашы, үз дөньясы бар. Шуңа күрә ирләргә аларның да дөньяларын күрергә, аңлый белергә, хөрмәт итәргә өйрәнергә кирәк. Хуҗаның юл куя белүе, кайбер хуҗалар уйлаганча, көчсезлек билгесе булып тормый.

Табигатьтә һава торышлары гел үзгәреп тора: кояшлы матур көннәр дә була, җил-давыллы, болытлы көннәре дә җитә. Әмма болытлы көннәр булмаса, кояшлы көннәрнең кадерен белмәс идек. Шуның кебек, гаиләдә дә ятатышкан вакытлар да күп була, бераз үпкәләшеп, әйткәләшеп тә алырга туры килә. Шулай да, бераз җилләп, давыллап алганнан соң, бергәләшеп утырып чәй эчүләре, дуслашулары шулкадәр күңелледер. Һәр гаиләгә кояшлы көннәренең күбрәк булуын телим. ■

Йосыф ДӘҮЛӘТШИН,
«Шәһри Казан»

Татарның һәркайда ҮЗ УРЫНЫ БАР

Бездә буыннан-буынга милли гореф-гадәтләрне саклаган, шатлыгын да, хәсрәтен дә бергә, иңгә-иң күтәргән, бәхетле картлыкка барып җиткән гаиләләр бик күп. Тәүфыйклы балаларсыз, «әбекәй, бабакай» дип шау-гөр килгән оныкларсыз гаилә түгәрәк булмас иде. Өлкән буын тәҗрибәсе еш кына яшьләргә дә ярап куя. Бөтендөнья «Татар гаиләсе» фондының да төп максаты – үрнәк гаиләләрне бүтәннәргә күрсәтү.

Соңгы елларда, шөкер, гаиләгә игътибар арта башлады. Дөрес, хәзер дә традицияләр югалуын дәвам итә. Һәр гаилә үзеннән соң нинди буын калдыруы турында уйлана дип тә әйтә алмыйбыз. Татар гаиләсен, милләтнең киләчәген кайгырту ниятеннән, 2006 елда Бөтендөнья татар конгрессы башкарма комитеты рәисе Ринат Закиров тәкъдиме белән, конгрессның бер бүлекчәсе буларак, «Татар гаиләсе» фонды оешты. Озакламый Мәскәүдә Россия Юстиция министрлыгында теркәлдек. Татар гаиләләрен бергә җыеп аралаштырасыбыз, туплыйсыбыз килә. Татар гаиләләре тотрыклы булсын, башка халыклар арасында үз урыннарын тапсын, кыйблаларын югалтмасын, дибез.

Үткәннәрне барласак, гаилә башында татар хатыннары торган. Алар хәтта гаиләнең финанс ягы белән дә җитәкчелек иткән. Татар хатыннары изелеп яшәгән, хокуксыз булган дигән фикер белән килешәсе килми. Ирләр, гадәттә, кайсы заманда да гаиләне туендыручылар, эш атлары санала. Ә акыллы хатын гаиләдә ир-атның авторитетын саклый белә. Берничә дистә ел элек кенә әби-бабай, аксакаллар сүзе закон иде. Хәзер аксакаллылык, олыларга карата хөрмәт югала бара. Кайбер гаиләләрдә әле акыл теше дә чыгарга өлгермәгән бала баш булып ала, әби-бабай бер почмакка посып кала. Бары да баланың хезмәтчесенә әйләнә. Бу – бик куркыныч нәрсә. Тал чыбыгын яшьтән бөгәргә кирәк, дигән борынгылар. Соңарсаң, ул шартлап сыначак. Очрашулар вакытында яшь гаиләләргә шул хакта гыйбрәт итеп сөйлибез.

Узган ел Кырымда, Кыргызстанда, Үзбәкстанда, Мордовиядә Бөтендөнья «Татар гаиләсе» фондының бүлекләрен ачтык. Башкортстанда, Ульяновскида, Чистайда гаилә бәйрәмнәре уздырдык. Үз казаныбызда гына кайнап калмау, аралашу өчен тел белү кирәк. Гомер-гомергә зыялы кешеләр күп тел белгән. Дин әһелләре фарсы, гарәп, төрек телләрен су кебек эчкән. Юкка гына безнең халык, Кытайга барып та белем ал, димәгән. Күп тел белгән кеше үзен бик иркен хис итә, фикерләү сәләте югары була. Төркия, Финляндия, Кытай, Балтыйк буе республикаларында яшәүче татарларыбыз тормышы, яшәеше сөендерә. Алар ким дигәндә биш телдә аралаша. Тел үзләштерү ихтыяҗы балачактан килә. Финляндиядә халык аеруча үзгә – илдә үз урыннары, дәрәҗәләре бар. Эшлиләр дә, мәчеткә кереп намаз укырга да вакыт табалар. Якшәмбе мәктәпләрендә балаларга туган телне, гореф-гадәтләрне өйрәтүгә өстенлек бирелә. Кая барсак та, зәңгәр шәл, түбәтәй, чүәк, картиналар алып барабыз. Ул бүләкләр милләттәшләребезгә бик тансык.

2008 елда барлык районнардан яңа гаилә корган яшь парларны җыйган идек. Һәрбер районнан 50 гаилә килде. Аннан соң шактый вакыт узды. Яңалыклары, тормышлары хакында сөйләшү өчен кабат очрашу үткәрергә уйлыйбыз. Без татар гаиләсенә матди яктан ярдәм итә алмасак та, гаиләгә әхлакый кыйммәтләр турында үтемле итеп аңлата алабыз. Ел саен 15 май – Халыкара гаилә көнендә Г.Камал театры бинасында бәйрәм оештыру күркәм гадәткә әйләнде. «Пар канатлар» кичәсе – уртак проект. Анда озак гомер иткән үрнәк гаиләләр килә. Киләчәктә дә шундый очрашулар үткәрергә исәп бар. «Татар гаиләсе» фондын җитәкләү өчен үзеңнең дә гаиләң һәр яктан үрнәк булырга тиеш. Фонд Ринат Закиров тәкъдиме белән оешты. Аның беренче рәисе драматург Туфан Миңнуллин булды. Хәзер фондны шагыйрь Роберт Миңнуллин җитәкли. Әлеге шәхесләр өчесе дә – татар дөньясында билгеле кешеләр. Алар туган телдә сөйләшүче тәрбияле балалар, оныклар үстерүләре белән дә бүтәннәргә үрнәк итеп куярлык. Без, татарлар, башкаларга үрнәк булып, балаларны кадерләп, әти-әнине, әбибабайны хөрмәтләп, туганнар белән аралашып, хатын-кызларыбызны яратып, ирләрне олылап яшәсәк иде. ■

Миләүшә ГАЙФУЛЛИНА,
«Ватаным Татарстан»

ИТЛЕ гөбәдия

Уртача зурлыктагы гөбәдиягә кирәк: 750-850 г камыр, 250-300 г әзер корт, 1-1,1 кг бүрттерелгән дөге, 400-500 г кыздырылган ит, 100 г кыздырылган суган, 6-8 йомырка, 200 г йөзем яки башка җимеш, 300-350 г атланмай, таба майларга 50 г май. Камырны табадан зуррак итеп җәяләр дә, майлы табага салалар, камырның өстен (гөбәдия төбен) майлыйлар. Майлаган камыр өстенә (гөбәдиянең төбе сусланмасын, җебемәсен өчен) юка гына бүрттерелгән дөге җәяләр, өстенә тигезләп корт салалар, аннары 2-3 мм калынлыгында яңадан дөге, ә дөге өстенә иттарткычтан чыгарып суган белән кыздырган ит (6-8 мм калынлыкта) һәм яңадан юка гына итеп дөге салалар. Аннан соң тигезләп вакланган йомырка җәяләр, яңадан дөге салып, өстенә йөзем, күрәгә, төшен алган өрек яки кара җимеш тезәләр һәм гөбәдия эченә күп итеп сары май салалар... Гөбәдия өстенә юка гына җәеп камыр каплыйлар, кырыйларын чеметеп ябыштыралар һәм матурлап сырлыйлар. Гөбәдияне мичкә тыкканда өстен майлап, валчык сибәләр. Артык кызу булмаган мичтә гөбәдия 40-50 минут пешә. Табынга кайнар килеш кисеп бирәләр. Итле гөбәдияне кортсыз да пешерергә мөмкин.